

ACTIVITATS PRÈVIES DE REFLEXIÓ I MOTIVACIÓ

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ : QUÈ FEM AMB LES TELEESCOMBRARIES?
2. MAINAT I CRUZ: ELS MAGS DE L'AUDIÈNCIA
3. UNA CRÍTICA TELEVISIVA: TRIOMFAR A LA TELE
4. EL PITJOR DE CADASCÚ I LA VIDA DELS POLLASTRES
5. L'ESPECTACLE DEL MALTRACTAMENT: EL CAS SVETLANA
6. 24 HORES AMB UN HETEROSEXUAL

1. INTRODUCCIÓ : QUÈ FEM AMB LES TELEESCOMBRARIES?

Algun dia ens hauríem de preguntar per què el volum de teleescombraries de les nostres cadenes de televisió és molt superior al d'altres països que ens envolten. Contra el que algú pot defensar, cal dir i cal dir-ho ben alt que és mentida que les pantalles generalistes d'Europa produeixin i emetin el mateix nivell de teleescombraries (*realitys*, testimonials, gènere *people*, tafaneries diverses, tot aquest magma de producció pròpia molt barata) que actualment emeten les televisions de l'Estat.

És rigorosament fals que les *nostres* teleescombraries de matí, tarda i nit tinguin el seu equivalent a les televisions d'Itàlia, França o el Regne Unit. És més, determinats programes d'Antena 3 o Telecinco tindrien seriosos problemes de censura, per exemple, a la Itàlia de la televisió berlusconiana, que és el model que segueixen les nostres privades.

Hi ha qui sosté que caldria unificar urgentment les teleescombraries europees de la mateixa manera que per raons de convergència es va unificar la moneda, l'agricultura, la pesca, el transport, l'ecologia o la balança comercial. No és de rebut que en certs països de la Unió Europea s'emetin programes televisius que es guien pel principi del "tot s'hi val", i que a la resta de la Unió els estigui prohibit als empresaris del sector allò que aquí es permet: augmentar sense fre les seves audiències i els seus beneficis incomplint les autoregulacions que prèviament han signat.

Entenem que ja ha arribat el moment de començar a trencar *l'imperi de la tele*. Confiam, per exemple, que les noves maneres emergents de veure la televisió mitjançant altres pantalles (Internet, mòbil cable, satèl·lit...) erosionin de forma definitiva la litúrgia familiar de la sala d'estar o del menjador presidits pel *prime time* i, alhora, polvoritzin la tirania de l'audímetre; que La Televisió en

majúscula col·locada a l'altar de la dictadura mediàtica doni pas a les televisions diverses, plurals i democràtiques.

La ciutadania no pot admetre que el pseudoperiodisme campi al seu gust en detriment dels professionals de debò. No pot admetre una munió de programes plens de personatges grollers i ignorants amb un llenguatge procaç, destil·lant banalitat i estupidesa. La cultura i la solidaritat són vistes amb menyspreu mentre que uns personatges impresentables cobren unes bones quantitats de diners per dir ximpleries. Mentrestant, els programes de bon periodisme s'emeten de matinada en dies feiners.

També ha arribat el moment de culpar de les teleescombraries no només les empreses que les produeixen i les cadenes que les emeten, sinó també la publicitat que les paga, denunciant les marques que financien la cerimònia de l'incivisme i la indignitat.

Però, sobretot, cal proclamar que el gran recurs per construir un model televisiu racional és l'Educació en Comunicació a l'educació obligatòria. Només uns ciutadans i ciutadanes crítics i il·lustrats aconseguiran fer canviar programacions èticament insostenibles. I és que es fa imprescindible en la nostra societat del coneixement i de la informació establir mecanismes, fórmules d'anàlisi crítica de la comunicació, observar i analitzar els models de vida que planteja, les actituds personals i socials que promou, la ideologia que destil·la. Cal estudiar amb profunditat els significats ocults dels missatges i tot allò que es situa *fora del quadre* comunicatiu.

Però també cal deixar ben clar que els grans mitjans de comunicació no poden defugir la seva responsabilitat, perquè tenen l'obligació d'educar en la comunicació i, a tal efecte, cal que estableixin mecanismes per produir programes d'alfabetització mediàtica, tal com planteja la Llei de l'Audiovisual, que vagin més enllà de la descripció del funcionament dels mitjans, és a dir, que desenvolupin l'anàlisi crítica de continguts. Cal també la creació de canals educatius que, juntament amb l'acció educativa en comunicació als centres educatius i la col·laboració de les famílies, permetin avançar per aconseguir una ciutadania més autònoma i crítica.

AulaMèdia

2. MAINAT I CRUZ: ELS MAGS DE L'AUDIÈNCIA

Josep Maria Mainat i Toni Cruz són dos dels antics components del grup musical *La Trinca*. Alquimistes d'èxit, de la seva productora Gestmusic-Endemol va sortir un fenomen social com *Operación Triunfo*, que va trencar totes les xifres d'audiència. La seva llista de programes és espectacular, a més d'*Operación*

Triunfo i de *Crónicas marcianas* trobem *No te rías que es peor*, *Lluvia de estrellas* o *El bus*.

Operación Triunfo parteix d'algun model ja existent o és un producte de collita pròpia?

J.M.M. Parteix de fórmules que sempre han existit. Per una banda volíem fer un musical de televisió, i per l'altra hi ha el gènere *reality* o com vulguis anomenar-lo, que consisteix a assistir a un esdeveniment minut a minut amb interaccions del públic que va intervenint en la seva evolució.

Podria aplicar-se l'esquema argumental d'OT a altres àmbits de l'activitat humana?

T.C. Tenim un format titulat *Peoples club*, que està a punt de sortir, i que és semblant a l'acadèmia, però aplicat a un equip de futbol modest, i on el públic també podrà prendre decisions sobre les alineacions, per exemple.

Existeix la teleescombraries?

J.M.M. Existeix la teleescombraries si un programa és racista, per exemple.

Una de les vostres constants és que els crítics mai han estat favorables a la feina que heu fet. Quan cantàveu, us acusaven de frívols, i quan heu fet televisió, de sensacionalistes. Ho porteu amb resignació, amb ràbia o amb indiferència?

J.M.M. Tenim la pell molt *curtida*. El que és curiós és que les crítiques es referien sempre a programes de molt d'èxit, la qual cosa demostra que la crítica i el públic no sempre coincideixen.

L'única manera de valorar la televisió sembla que sigui l'audiència, un criteri quantitatiu. És suficient?

J.M.M. Hi ha un altre paràmetre. La gent pot mirar la tele amb orgull o sense confessar-ho. Hi ha programes amb grans audiències que ningú presumeix públicament d'haver-los vist.

T.C. La televisió és la cosa més democràtica del món. Si no t'agrada, hi ha una cosa negra anomenada comandament a distància, el prems i la televisió s'apaga. En lloc d'indignar-te o d'escriure cartes als diaris, apagues i te'n vas a dormir.

J.M.M. Que un programa tingui molta audiència només vol dir que agrada.

T.C. I si agrada, la cadena té ingressos de publicitat, guanya diners i el programa continua. És a dir: és un negoci.

J.M.M. I això permet que hi hagi una continuïtat en la indústria. No oblidem que l'objectiu de la televisió és precisament aquest: entretenir i no deixar cap rastre.

T.C. La televisió és un electrodomèstic. I serveix per entretenir-se quan t'avorreixes.

Sergi Pàmies. EPS. 24-2-2002. Traducció i adaptació d'AulaMèdia.

Activitats

- 1.- Investigueu les característiques del programa *Popstars*. És anterior a *OT*? Com és que els entrevistats no en parlen quan l'entrevistador els pregunta si *OT* parteix d'un model ja existent?
- 2.- Segons la vostra opinió, només els índexs d'audiència han de ser l'únic criteri per fer programes de televisió?
- 3.- Com és que hi ha persones que no diuen públicament que han vist un determinat programa?
- 4.- Des de la vostra perspectiva de teleespectadors, esteu d'acord a dir que la televisió és la *cosa més democràtica del món*? Com seria una televisió veritablement democràtica?
- 5.- Esteu d'acord que l'objectiu de la televisió és entretenir i no deixar rastre? És un electrodomèstic qualsevol, com ara un rentaplats? Creieu que la televisió té altres objectius i possibilitats?
- 6.- Feu una valoració general de l'entrevista i arribeu a unes conclusions sobre els plantejaments dels creadors d'*OT*.

3. UNA CRÍTICA TELEVISIVA: TRIOMFAR A LA TELE

La gent d'Aída (Tele 5) vol sortir de la seva pena quotidiana anant a un concurs de televisió. Així guanyaran un grapat d'euros o, amb sort, un viatge a Egipte i tot. Això es va poder veure diumenge. El que més sobta de com es veia un triomf en un programa de televisió és que els que el somiaven ja feien números sobre el rendiment que els podia donar una fama fugaç. El més llamener de l'aventura no era endur-se el pot del concurs, sinó entrar en el reciclatge temporal de mig famosos que fan les cadenes amb els seus participants i aneu a saber si potser arribar a presentar un programa de tomàquets.

Tampoc en sortia ben parada la netedat dels concursos. No tant perquè en aquest o l'altre hi hagi trampa, sinó perquè els concursants, rabejant-s'hi, organitzen estratègies vencedores. Es tractava d'anar a un concurs del tipus de La media naranja, en el qual guanya la parella que sap més coses de l'altre. Un dels que hi participaven, veient que la seva autèntica parella amb prou feines sabia res d'ell, fitxa una amiga que el coneix i que, a més a més, estudiarà la seva penosa biografia per saber a quin cantó del llit li agrada dormir.

L'altra parella, la d'Aída, es preparava amb més barra. Van pactar les mateixes respostes: Móstoles i 36, tant se val quina pregunta els fessin. Si el concurs vol saber on els agrada fer l'amor diran que a Móstoles, i si els demanen a quin indret paradisiac voldrien anar a fer les vacances dirien... que a Móstoles. Una mirada ben poc sagrada sobre les bambolines televisives.

A Càmera café (Tele 5), un col·lega de l'oficina sofria la seva condició d'amic informàtic, aquell que sap com van aquestes andròmines. Els companys li demanaven favors a tota hora, des de configurar un router fins a instal·lar una xarxa wi-fi. Una dada sobre els misteris que encara circulen sobre l'univers digital era el favor que li demanava un: que li arreglés la torradora, perquè també és tecnologia.

Tomàs Delclós "Triomfar a la tele". El País de los Estudiantes 10-3-2008.

Activitats

1. Indiqueu per què els personatges d'Aída volien anar a la televisió.
2. Expliqueu la frase: *Una mirada ben poc sagrada sobre les bambolines televisives.*
3. Quin aspecte còmic presentava, per la seva banda, el programa *Cámara café*?
4. Escolliu dos programes de televisió i redacteu-ne una crítica televisiva.

4. EL PITJOR DE CADASCÚ I LA VIDA DELS POLLASTRES

¿Podem admetre que les grans cadenes de televisió, les públiques i les privades (que tenen concessió pública per emetre), presentin diàriament una graella televisiva dominada per programes que escampin el pitjor de la naturalesa humana?

Els experts han definit com a *teleescombraries* els programes que potencien l'aberració com a model, el menyspreu al respecte entre les persones, la difusió de pseudociència i ocultisme, l'abús del sexe, de la morbositat, el gust per l'escàndol i la violència física i verbal.

Una habitual tècnica de teleescombraries és dedicar més temps a anunciar el programa que s'emetrà que el programa en si. És a dir, donar-li més importància a l'embolcall que a la substància. Crear polèmiques artificials, intrigues tostones interpretades per *famosos* que surten del darrer *gran hermano* en platós farcits de publicitat, són constants d'aquest model de televisió.

Molts d'aquests personatges que configuren aquest univers són predicadors de la simplicitat que ni llegeixen, ni estudien, ni saben. Malgrat això, allò que diuen forma part de la nostra atmosfera cultural. És possible un despropòsit més enorme?

Quan des del món de l'educació es vol fer veure aquesta situació als responsables televisius, aquests pronuncien la paraula *llibertat* per defensar la seva forma de fer televisió. És cert, en una democràcia cal respectar la llibertat, però no només la llibertat, també la dignitat dels éssers humans.

No sé perquè ningú s'ha de ficar en el que s'ha de veure. Hi ha pocs exercicis més democràtics que un al seu sofà mirant el que li sembli, diuen alguns. Segons aquesta postura, el *share* s'ha convertit en el mirall espiritual de la societat, la gran finestra dels nostres gustos i inclinacions morals. Els pollastres que passen tota la seva vida en una nau industrial, sota una bombeta menjant pinso per engreixar-se són lliures... de menjar o de no menjar, els podríem respondre. Mai sabran que a l'exterior hi ha arbres i camps.

Se'ns ve a dir que si no ens agrada el que veiem no és problema de la tele. Una tele que està incrustada en la nostra quotidianitat (231 minuts per persona i dia de mitjana a Espanya). La tele no és *una cosa per mirar*, sinó *una cosa per viure*. En els inicis de la televisió estava clar que eren les persones les que creaven la tele, ara tot fa pensar que és la tele la que ens crea a nosaltres.

AulaMèdia

Activitats

1. Elaboreu una llista de programes que considereu *teleescombraries*.
2. Citeu algun cas concret on es pugui observar aquesta tècnica de teleescombraries que consisteix a dedicar més temps a anunciar el programa que s'emetrà que el programa en si.
3. Què és el *share*?
4. Esteu d'acord que les teleescombraries treuen el *pitjor de cadascú*? Què caldria fer?

5. L'ESPECTACLE DEL MALTRACTAMENT: EL CAS SVETLANA

José Ignacio va apunyalat la seva muller el 1998 perquè ella es va negar a anar a *Lo que necesitas es amor* per escoltar la seva proposta de reconciliació. Estaven en tràmits de separació i ell ja havia pactat amb el programa la *reconquesta* en directe. El 2004, a *El diario de Patricia*, un tal Ricardo va demanar perdó a Teodora per les seves infidelitats. Ella el va perdonar. Setmanes més tard la policia va trobar el seu cadàver al maleter d'un cotxe. Ricardo l'havia assassinat, segons va sentenciar després l'Audiència de Lleó.

A mitjans de novembre de 2007, es va conèixer el cas Svetlana, un altre cas de barreja tràgica de violència de gènere i mitjans de comunicació. Svetlana, una immigrant russa, va anar a la televisió esperant una sorpresa. Allà es va trobar amb la seva exparella, Ricardo Navarro, que li va proposar matrimoni. La noia no va accedir i ell la va matar dies més tard després del rebuig televisiu. Ell estava condemnat per maltractaments a 11 mesos de presó i a dos anys d'allunyament, però la sentència encara no se li havia notificat.

Certament, l'anomenat cas Svetlana, una història més d'*El Diario de Patricia* fou una autèntica irresponsabilitat, una més d'aquesta mena de programes. Col·locar una dona davant del seu maltractador és d'entrada un autèntic disbarat. A més, si la trobada s'organitza sense el coneixement —i per tant sense el consentiment— de la dona, el disbarat es converteix en provocació.

Què pretenien els responsables del programa? La reconciliació? O més ben dit, l'espectacle de la reconciliació? Només des d'una postura ideològicament superreaccionària que posa el matrimoni per sobre de les persones i exigeix a les dones resignació i capacitat d'aguantar, es pot plantejar la reconciliació de la parella.

La justificació d'aquesta posada en escena no era altra que construir un espectacle a l'alçada de les expectatives de l'audiència d'aquest espai televisiu. Tot val per la quota de pantalla. Els arguments que van fer servir els defensors del programa confirmem aquesta percepció. Per exemple, l'argument de la llibertat d'expressió... Però què té a veure la llibertat d'expressió amb el fet de col·locar una dona davant del seu maltractador?

El model majoritari de la televisió banalitza tot allò que toca. Les nostres societats s'estan enfonsant en la indiferència més absoluta, tal com demostra aquest cas que va provocar un escàs rebuig polític i social.

El fet de convertir una dona en objecte de fruïció del maltractador sembla inadmissible. És una ofensa a les dones. El maltractament a les dones no pot ser un espectacle televisiu.

Activitats

1. Es diu que les televisions no saben autoregular-se, és a dir, no saben controlar els seus continguts, posar límits a la seva lluita per l'audiència, vigilar si determinats programes atempten contra la dignitat i la sensibilitat de les persones. Què caldria fer? Doneu la vostra opinió.

2. Visioneu un programa semblant al que fa referència el text, analitzeu-lo i arribeu a unes conclusions.

6. 24 HORES AMB UN HETEROSEXUAL

Visionarem, en aquest punt, aquest reportatge-ficció realitzat per *El Terrat* d'Andreu Buenafuente: <http://www.youtube.com/watch?v=DQg7oS5qZnU&feature=user>

Activitats

1. Redacteu una sinopsi del reportatge.
2. Quins recursos habituals dels reportatges observem en aquesta peça?
3. Quina mena d'impacte pretén aconseguir aquest vídeo? Ho aconsegueix? Esteu d'acord amb el seu missatge?
4. Després de parlar tant de teleescombraries, creieu que la televisió també pot servir per conscienciar contra les discriminacions i reforçar els valors? Com? Per què creieu que aquest vídeo és una rara excepció?